

Бусько Ю. В., Рудницька Н. Ю., Формування критичного мислення в учнів початкової школи засобами інтерактивних технологій на уроках "Я досліджую світ". Специфіка фахової підготовки майбутніх учителів на засадах компетентнісного підходу: досвід, реалії, перспективи. Збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції (29 листопада 2022 року) / за заг. ред. І.В. Голубовська – Житомир: ФО-П «Н.М.Левковець», 2022. – С 66-69.

Ю. В. Бусько,
студентка ННІ педагогіки;
науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри початкової освіти та культури фахової мови **Рудницька Н. Ю.**
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Формування критичного мислення в учнів початкової школи засобами інтерактивних технологій на уроках "Я досліджую світ"

У сучасному суспільстві здатність критично мислити набуває великого значення. Про те, що його розвиток є одним із головних завдань навчально-виховного процесу, йдеться й у Концепції Нової української школи. Учень має вміти опрацювати та систематизувати інформацію, отриману з доступних джерел, та представляти її у різних формах; критично оцінювати факти, поєднувати новий досвід із набутим раніше і творчо його використовувати для розв'язування проблем [4, с. 9]. Ця ідея висвітлена і в Державному стандарті початкової освіти, де в результатах навчання учнів усіх освітніх галузей зафіксовано набуття здобувачами освіти навички критично мислити. Тому можливість критично мислити є досить важливим умінням для сучасної людини.

Початкова школа, будучи першою сходинкою освіти, закладає базу критичного мислення. Зважаючи на це, дослідження будь-яких питань, пов'язаних із розвитком критичного мислення молодших школярів, є актуальним.

Аналіз останніх досліджень показує, що вивчення критичного мислення та специфіки його формування в молодших школярів цікавить таких дослідників, як: В. Вишківська, О. Голюк, О. Пометун, В. Козира, С. Терно, О. Тягло та ін.

Єдиного визначення критичного мислення немає. Л. Терлецька вважає, що критичне мислення – це таке мислення, якому притаманні глибина (уміння проникати в суть речей), послідовність (уміння дотримуватись логічних правил), самостійність (уміння ставити питання, знаходити нові підходи до їх з'ясування), гнучкість (уміння змінювати спосіб вирішення проблеми), швидкість (уміння швидко впоратися із завданням) [5, с. 10].

О. Пометун стверджує, що критичне мислення – це мислення, що сприяє формуванню вміння усвідомлювати власне ставлення до певного питання,

вміння знаходити нові ідеї, аналізувати події та критично їх оцінювати [5, с. 12].

Аналізуючи психолого-педагогічну літературу з даної теми, можна виділити такі функції критичного мислення: регулятивну, оціночну, функцію ініціації, стимулюючу, коригувальну, прогнозуючу, моделюючу [5, с. 53].

Формування критичного мислення молодших школярів є досить складним процесом, оскільки вчителю необхідно враховувати вікові особливості учнів, а отже, використовувати цікаві методи та завдання, доступні школярам. Серед відомих методів для розвитку критичного мислення молодших школярів є *інтерактивні технології навчання*, які передбачають засвоєння навчального матеріалу та змісту освіти через активне залучення всіх учнів до процесу навчання. Саме при використанні інтерактивних технологій діти мають змогу шукати інформацію, систематизувати її та узагальнювати. Причому відбувається це в атмосфері з доброзичливою і взаємною підтримкою [2, с. 63].

Уперше в науковій літературі *класифікацію інтерактивних технологій* подають О. Пометун, Л. Пироженко, визначаючи в ній чотири групи (технології кооперативного навчання, колективно-групові, ситуативного моделювання та технології навчання в дискусії), на які спиралися й ми [5, с. 65].

Учителі, які практикують інтерактивні технології в своїй діяльності, визначають такі їх *переваги*: школярі вчаться домовлятися, ввічливо поводити себе в команді, висловлювати свою думку та аргументувати її; відбувається розвиток творчих навичок у дітей, а також особливого нестандартного способу (критичного) мислення; здійснюється вплив на психічне здоров'я учнів: такі технології змушують дітей бути активними учасниками навчального процесу, що дозволяє уникнути підвищеної тривожності, зайвого навантаження, надмірної втоми.

Проте існує і ряд недоліків при використанні інтерактивних технологій: на вивчення певної інформації потрібен значний час; необхідний інший підхід в оцінюванні; в учителя немає досвіду організації такого навчання; відсутні методичні розробки уроків із різних предметів. Але як сказав німецький педагог А. Дістервег, звичайний учитель подає істину, а хороший – учить її знаходити. Тобто все в руках педагога.

Багато сучасних учителів і методистів проводять різні експерименти. Після перегляду таких досліджень, спрямованих на формування критичного мислення молодших школярів, нами був проведений експеримент, в якому взяли участь учні 4 класу в кількості 30 чоловік. Для діагностики рівнів сформованості критичного мислення ми використовували метод спостереження, бесіди, методика Е. Замбацявичене, тест-опитувальник критичного мислення Ю. Гущина, І. Ільєсова, ігри та вправи. За допомогою цих методів під час констатувального експерименту ми отримали такі дані: 42 % учнів мають високий рівень сформованості критичного мислення, 37 % – середній рівень і 21 % учнів – низький рівень.

Дана діагностика засвідчила недостатній рівень сформованості критичного мислення в учнів початкових класів. Тому ми вирішили спробувати покращити цей рівень за допомогою інтерактивних технологій на уроках "Я досліджую світ". Повторна перевірка рівнів сформованості критичного мислення показала, що 48 % учнів мають високий рівень (показник збільшився на 6 %), 39 % учнів мають середній рівень (показник збільшився на 2 %) і 13 % учнів мають низький рівень (показник зменшився на 8 %).

Завдяки отриманим даним можна зазначити, що рівень показників критичного мислення в дітей після проведення занять із використанням інтерактивних технологій став вищим. Навчальний матеріал з предмету "Я досліджую світ", поданий із використанням інтерактивних технологій, дає набагато кращі результати, ніж звична форма викладення матеріалу. Засвоєний у процесі такої діяльності матеріал забувається учнями в меншій мірі і повільніше, ніж матеріал, при вивченні якого дані технології не використовувалися. Це пояснюється тим, що в інтерактивних технологіях доцільно поєднується цікавість, що робить процес пізнання доступним і захоплюючим для школярів.

Отже, завдання вчителя НУШ – провести урок так, щоб викликати в учнів цікавість та любов до предмета, навчити їх активно працювати та критично мислити. Без сумніву, якщо використовувати інтерактивні технології на уроках "Я досліджую світ", то це сприятиме підвищенню інтересу до предмета, розвитку уваги, пам'яті, стимуляції до критичного мислення у школярів. Учні за допомогою таких технологій матимуть право захищати свою думку, наводити докази, використовуючи при цьому здобуті знання.

Список використаної літератури

1. Бібік Н.М. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
2. Данилюк С. А. Розвиток критичного мислення молодших школярів в умовах інтерактивного навчання. *Початкова освіта (Шкільний світ)*. 2009. № 5/7. С. 63–66.
3. Державний стандарт початкової освіти. [Чинний від 2019-08-24]. Київ : Держстандарт початкової освіти, 2019. 23 с.
4. Концепція НУШ. 2017. UPL : https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/razdel_1_Oglyad.pdf
5. Пометун О. І. Основи критичного мислення : методичний посібник. Дніпро: ЛІРА, 2016. 156 с.